ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

МАУП

Кафедра публічного адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
інституту управління,
економіки та бізнесу

(підпис)
Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА
«17» вересня 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри
публічного адміністрування
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.
Завідувач кафедри

(підпис)
Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Рівень вищої освіти **першого (бакалаврського)**
(назва освітнього рівня, ОКР)

Галузь знань: **D Бізнес, адміністрування, право**
(шифр і назва галузі)

Спеціальність: **D3 «Менеджмент»**
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма: **«Адміністративний менеджмент»**
(назва освітньої програми)

Київ – 2025

Розробник силабусу навчальної дисципліни:

Капеліста Ірина Михайлівна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування.

Викладач:

Капеліста Ірина Михайлівна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування.

Силабус розглянуто і затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

Силабус погоджено з гарантом освітньої програми "Публічне управління та адміністрування"

«29» серпня 2025 р.

Гарант освітньої програми _____ Марина КРИВОБЕРЕЦЬ

Силабус перевірено

«01» вересня 2025 р.

Заступник директора ННІУЕБ _____ Ірина КАЛІНА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «____»____ 20___ р., протокол № ___;
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «____»____ 20___ р., протокол № ___;
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «____»____ 20___ р., протокол № ___;
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «____»____ 20___ р., протокол № ___.
(підпис) (ПІБ)

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу

Кафедра публічного адміністрування

Назва дисципліни	Основи сталого розвитку суспільства
Викладач (-і)	Капеліста Ірина Михайлівна
Портфоліо викладача (-ів)	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-ekonomiki/kafedra-publichnogo-administruvannya.html
Контактний тел.	+38098-950-07-50
E-mail:	kapelista.iryna@maup.com.ua
Сторінка дисципліни на сайті	*https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-ekonomiki/kafedra-publichnogo-administruvannya/silabusi.html*
Консультації	*середа, 2 години, 13.00-14.20, корп. 2, каб. 19*

1. **Коротка анотація до дисципліни.** Дисципліна «Основи сталого розвитку суспільства» формує системне розуміння взаємозв'язку економічних, соціальних та екологічних вимірів розвитку. На магістерському рівні акцент зроблено на аналізі Цілей сталого розвитку (ЦСР), узгодженості публічної політики, індикаторах та інструментах її реалізації. Розглядаються сталий розвиток територіальних громад, стале відновлення України, продовольча та енергетична безпека, кліматична адаптація, соціальна інклюзія і принципи циркулярної економіки. Практичним результатом є розроблення індивідуального мініпроєкту з вимірюваними показниками результативності.
2. **Мета** навчальної дисципліни «Основи сталого розвитку суспільства» – є формування здатності застосовувати принципи сталого розвитку для аналізу суспільних викликів, обґрунтування управлінських рішень, розроблення та оцінювання програм і проєктів з урахуванням ЦСР, фактичних даних, ресурсних обмежень і суспільних наслідків.
3. **Завдання:**

- дослідити еволюцію концепції сталого розвитку та її методологічні засади;
- сформувати розуміння економічного, екологічного та соціального вимірів сталого розвитку;
- опанувати систему Цілей сталого розвитку ООН і підходи до їх адаптації в Україні;
- розвинути навички аналізу взаємозалежностей і суперечностей між ЦСР та публічними політиками;
- проаналізувати сучасні інструменти екологічної, соціальної й економічної політики;
- дослідити особливості сталого відновлення України й розвитку територіальних громад;
- опанувати методи визначення індикаторів, моніторингу та оцінювання сталого розвитку;
- навчитися використовувати відкриті дані та достовірні наукові джерела;
- набути навичок проєктування здійсненних ініціатив з урахуванням ризиків і ресурсів;
- розробити й презентувати індивідуальний мініпроєкт зі сталого розвитку.

4. **Формат курсу:** очний *(offline)*.
5. **Програмні результати навчання (інтегральні, фахові компетентності):**

Компетентність	Ступінь сформованості компетентності	Оцінювання
Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність визначати та описувати характеристики організації.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність визначати перспективи розвитку організації.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність планувати діяльність організації та управляти часом	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обгрунтовані рішення.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)
Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)

діяльності.		
Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички	Повністю. Співвідноситься з метою курсу	Поточне, Модульний контроль, підсумкове (залік)

6. Тривалість курсу. 120 годин (4 кредити ЄКТС), з них: 52 аудиторних годин і 68 годин самостійної роботи; залік – 2 години.

7. Статус дисципліни: обов'язкова.

8. Пререквізити: дисципліна «Основи сталого розвитку суспільства» передбачає попереднє опанування знаннями та вміннями з навчальних дисципліни: «Академічні студії», «Історія України», «Іноземна мова», «Економічна теорія», «Вступ до спеціальності «Менеджмент».

9. Технічне й програмне забезпечення/обладнання: в освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, комп'ютерні лабораторії, конференц-зали, бібліотека. Вивчення окремих тем і виконання семінарських завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

10. Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу здобувач освіти має відвідувати й опрацьовувати заняття, своєчасно виконувати аналітичні завдання та індивідуальний мініпроєкт, використовувати надійні джерела даних, дотримуватися академічної доброчесності та правил фахової комунікації.

Усі матеріали, включно з мініпроєктом, мають бути оригінальними; факти, статистика і цитування – перевіреними та коректно оформленими. Використання генеративного штучного інтелекту як допоміжного інструмента можливе за умови перевірки фактів, дотримання внутрішніх правил МАУП і особистої відповідальності здобувача за результат.

Оцінювання орієнтоване на здатність аналізувати проблеми сталого розвитку, визначати зв'язок із ЦСР, працювати з індикаторами, оцінювати економічні, екологічні та соціальні наслідки рішень і обґрунтовувати здійсненні проєктні пропозиції.

11. Зміст дисципліни: Курс складається з трьох змістових модулів. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської частин :

Змістовний розділ 1. Теоретико-методологічні засади сталого розвитку

Тема 1. Концепція сталого розвитку: сутність, історія формування, принципи.

Тема 2. Глобальні проблеми сучасності та межі зростання: демографічні, ресурсні, кліматичні та соціальні виклики.

Тема 3. Міжнародна архітектура сталого розвитку: Порядок денний до 2030 року, 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), Паризька угода, Європейський зелений курс.

Тема 4. Індикатори та вимірювання сталого розвитку: індекси (ІЛР, екологічний слід, SDG Index), системи моніторингу та статистичної звітності.

Змістовний розділ 2. Економічний, соціальний та екологічний виміри сталого розвитку

Тема 5. Економічна складова: зелена та циркулярна економіка, сталі виробництво і споживання.

Тема 6. Соціальна складова: подолання бідності та нерівності, якість освіти і охорони здоров'я, гендерна рівність, соціальна інклюзія.

Тема 7. Екологічна складова: збереження природних ресурсів і біорізноманіття, зміна клімату, управління відходами.

Тема 8. Сталий енергетичний розвиток: відновлювані джерела енергії, енергоефективність, енергетична безпека.

Тема 9. Сталий розвиток територій, міст і громад: просторове планування, сталий транспорт, «розумні» міста.

Змістовний розділ 3. Механізми управління та реалізації сталого розвитку

Тема 10. Державна політика та інституційний механізм сталого розвитку: стратегічне планування, законодавче забезпечення, міжсекторальна координація.

Тема 11. Партнерство та відповідальність: роль бізнесу (КСВ, ESG-стандарти), громадянського суспільства, науки й освіти.

Тема 12. Сталий розвиток України: національні ЦСР, євроінтеграційний вимір, відновлення країни за принципом «Build Back Better».

Тема 13. Локалізація ЦСР та перспективи: стратегії розвитку громад, добровільні національні та місцеві огляди, сценарії майбутнього.

12. Форми і методи навчання. Основними видами навчальних аудиторних занять є **лекції, семінарські заняття, консультації.**

При викладанні ***лекційного матеріалу*** передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як проблемні лекції, лекції-візуалізації.

Проблемна лекція забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу студентів до найбільш важливих проблематичних питань з відповідної теми, визначаючи у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу та спонукаючи слухачів до критичного та самостійного мислення, до осмислення всіх наявних аргументів «за» та «проти», до формування та обґрунтування власної позиції.

Лекція-візуалізація включає візуальну форму подачі лекційного матеріалу за допомогою технічних засобів навчання. Читання такої лекції зводиться до розгорнутого або короткого коментування викладачем візуальних матеріалів, що переглядаються.

При проведенні ***семінарських занять*** передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як-от: робота у малих групах, рольові ігри, дискусія, публічні виступи, виступи з опануванням, групові проекти та кейс-завдання.

Здобувачі опрацьовують інформацію та проводять наукові дослідження самостійно, у свій вільний час, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернеті бібліотек (*див. рекомендовану літературу*), під час занять виконують усні та письмові завдання, виступають із доповідями та презентаціями, що можуть бути підготовленими як у групі, так і індивідуально, моделюють поведінку у конкретних ситуаціях, пов'язаних з проведенням наукових досліджень, апробацією та публікацією їх результатів, підготовкою, виконанням і захистом магістерських робіт.

13. Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (https://drive.google.com/file/d/1b19SAAb9_C7rwcO5LCg1uDAgISflyArq/view).

14. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

	Поточний контроль знань										Модульна контрольна робота	Залік**	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	*20*	*20***	*100*
Робота на семінарському занятті	10		10		5	10		5	10				
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Світовий досвід організації публічної служби» проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування, а саме, тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Світовий досвід організації публічної служби»:

при оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» (A) ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань);
- оцінка «добре» (B) ставиться за виконання 80% усіх завдань;
- оцінка «добре» (C) ставиться за виконання 70% усіх завдань;
- оцінка «задовільно» (D) ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань;
- оцінка «задовільно» (E) ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Вище наведені оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

«A» – 18-20 балів;
«B» – 16-17 балів;
«C» – 14-15 балів;
«D» – 12-13 балів.
«E» – 10-11 балів;
«FX» – менше 10 балів.

15. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання. Під час вивчення курсу здобувачами виконуються *самостійні роботи* (див. Робоча програма з навчальної дисципліни «Основи сталого розвитку суспільства»).

16. Форми методи контролю. Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

-виступ з основного питання;
-усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;

- самостійне опрацювання тем;

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий .

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

17. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання: *залік.*

Залік проводиться в усній формі: до завдання входять 2 теоретичних питання, за відповідь на які максимально можливо отримати 20 балів.

Перерахування у традиційну систему:

• 20 балів – здобувач надав правильні та повні відповіді на всі запитання: «зараховано», A, 100-90 балів;

• 15 балів – здобувач відповів на всі запитання, проте допустив певні неточності у визначеннях базових категорій, які не вливають на правильність відповіді в цілому: «зараховано», B/C, 89-75 балів;

• 10 балів – здобувач відповів недостатньо повно і конкретно на поставлені запитання, хоч і відобразив знання основного програмного матеріалу;ця оцінка також відповідає правильній відповіді на одне з двох поставлених питань: «зараховано», D/E, 74-60 балів;

• 0 балів – здобувач надав неправильні відповіді на поставлені запитання, виявив неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу та неспроможність послідовно і правильно аргументувати свою відповідь, або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання: «не зараховано», F–FX, 59-0.

18. Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю:

1. Поняття та принципи сталого розвитку суспільства.
2. Історичні передумови формування концепції сталого розвитку.
3. Доповідь «Наше спільне майбутнє» та її роль у формуванні концепції.
4. Економічний, екологічний і соціальний виміри сталого розвитку.
5. Міжпоколінна справедливість і принцип відповідального використання ресурсів.
6. Системний підхід до оцінювання проблем сталого розвитку.
7. Порядок денний ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року.
8. Структура і взаємозв'язок 17 Цілей сталого розвитку.
9. Локалізація ЦСР на національному та місцевому рівнях.
10. Особливості реалізації ЦСР в Україні.
11. Інклюзивний економічний розвиток та його індикатори.
12. Зелена економіка як інструмент сталого розвитку.
13. Раціональне використання ресурсів і продуктивність економіки.
14. Відповідальне виробництво і споживання.
15. Корпоративна соціальна відповідальність і підходи ESG.
16. Причини і соціально-економічні наслідки зміни клімату.
17. Кліматична адаптація та скорочення викидів парникових газів.
18. Циркулярна економіка та ієрархія управління відходами.
19. Охорона біорізноманіття й екосистемних послуг.
20. Екологічні ризики у публічній політиці та стратегічному плануванні.
21. Людський капітал як чинник сталого розвитку.
22. Соціальна інклюзія та забезпечення рівних можливостей.
23. Освіта, здоров'я та якість життя у системі ЦСР.
24. Продовольча безпека та стійкість агропродовольчих систем.
25. Бідність і соціальна нерівність як виклики сталому розвитку.
26. Стале відновлення України: базові принципи та пріоритети.
27. Стійкість територіальних громад до соціальних і економічних викликів.

28. Участь громадськості та партнерства у сталому розвитку територій.
29. Стратегічне планування сталого розвитку громади.
30. Узгодженість цілей і політик у сфері сталого розвитку.
31. Сутність і класифікація показників сталого розвитку.
32. Національні та міжнародні джерела даних для моніторингу ЦСР.
33. Базові значення, цільові значення та вимірювані результати.
34. Моніторинг і оцінювання результативності політики сталого розвитку.
35. Оцінювання впливу управлінських рішень на сталий розвиток.
36. Основні етапи підготовки міні проєкту сталого розвитку.
37. Визначення проблеми, цільових груп та зацікавлених сторін.
38. План заходів, терміни й ресурсне забезпечення проєкту.
39. Управління ризиками та забезпечення життєздатності ініціативи.
40. Презентація, оцінювання та можливості масштабування проєкту.
41. Моделі процесу управління та діяльності для визначення напрямів удосконалення державно-управлінських рішень.
52. Державно-управлінські рішення та їх класифікація.

19. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

20. Рекомендовані джерела (література):

Основна література

1. United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). https://sdgs.un.org/2030agenda

2. World Commission on Environment and Development. (1987). Our Common Future. Oxford University Press.

3. UN DESA. (2025). The Sustainable Development Goals Report 2025. https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/

4. OECD. (2024). Unleashing Policy Coherence to Achieve the SDGs: An Assessment of Governance Mechanisms. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/a1c8dbf8-en

5. OECD. (2025). Government at a Glance 2025. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en

6. IPCC. (2023). Climate Change 2023: Synthesis Report. https://report.ipcc.ch/ar6syr/

7. FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2025). The State of Food Security and Nutrition in the World 2025. https://doi.org/10.4060/cd6008en

8. UNEP & International Resource Panel. (2024). Global Resources Outlook 2024. https://www.unep.org/resources/Global-Resource-Outlook-2024

Додаткова література

9. Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мельник Л. Г. та ін. (2012). Стратегія сталого розвитку. Херсон: Олді-плюс. 446 с.

10. *Вергун А. М., Тарасенко І. О. (2014). Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації. Вісник КНУТД, 2(76), 207–218.*

11. European Environment Agency. (2024). European Climate Risk Assessment (EEA Report 01/2024). https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/european-climate-risk-assessment

12. UNEP. (2025). Emissions Gap Report 2025. https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report

13. FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2026). The State of Food Security and Nutrition in the World 2026. https://www.fao.org/publications/fao-flagship-publications/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world

14. Sachs J. D. (2015). The Age of Sustainable Development. Columbia University Press.

15. Raworth K. (2017). Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist. Chelsea Green Publishing.

16. United Nations Statistics Division. (2025). SDG Global Database / Global SDG Indicators. https://unstats.un.org/sdgs/dataportal